

Політичні партії та партійні системи

1

Сутність політичної партії, її ознаки та походження

2

Структура та функції політичних партій

3

Типологія політичних партій

4

Партійні системи: поняття, типологія

5

Партійна система сучасної України

1

«ПАРТІЯ» (лат. *partio* – ділю, розділяю) - частина більшої спільності або цілісності

ПОЛІТИЧНА ПАРТІЯ – добровільне та організаційно оформлене об'єднання громадян, яке виражає інтереси частини суспільства і прагне до їх задоволення шляхом здобуття, утримання і використання державної влади

Аристотель

**Ш.-Л. Монтеस्क'є
Дж. Вашингтон
Дж. Медісон,
А. де Токвіль**

**М. Вебер
Г. Моска
В. Парето
Р. Міхельс**

ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ СУТНОСТІ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ

Класовий підхід (марксистський)

- партія - це організація певного суспільного класу чи соціальної групи

Ідеологічний підхід (ліберальний)

- партія - це ідеологічна спільність людей, їх добровільне об'єднання навколо якоїсь ідеології

Інституціональний підхід

- партія - це громадська організація, важливий інститут політичної системи

Функціональний підхід

- партія – це організована група людей, головним завданням якої є завоювання, утримання й використання державної влади

КРИТЕРІЇ ВИЗНАЧЕННЯ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ *(Дж. Ла Паломбара)*

Партія - носій ідеології
(або принаймні
конкретної орієнтації)

Партія - відносно
тривале в часі
об'єднання людей

Мета партії -
завоювання і
здійснення влади

Партія прагне
забезпечити собі
підтримку народу

ОЗНАКИ ПОЛІТИЧНОЇ ПАРТІЇ

1 **Наявність ідеології**

2 **Певна тривалість існування в часі**

3 **Наявність організаційної структури**

4 **Прагнення влади**

5 **Пошук народної підтримки**

СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ РУХ
не має
організаційної
структури та
детально
розробленої
політичної програми

ГРУПА ІНТЕРЕСІВ
не прагне до
завоювання
державної влади, а
обмежується лише
здійсненням впливу
на неї

ПАРТОГЕНЕЗ - виникнення політичних партій (за М. Вебером)

Аристократичні
угруповання
(котерії)

II пол. XVII ст.

Політичні клуби

к. XVIII ст.

Масові партії

сер. XIX ст.

Універсальні партії /
партії «Нової хвилі»

к. XX ст.

- віги
- торі

Послідовність виникнення політичних партій

Ліберальні партії сформувались у боротьбі проти феодальних режимів

Консервативні партії постали як протипава ліберальним партіям

Соціал-демократичні партії виникли в боротьбі з буржуазною системою

Комуністичні партії сформувались у боротьбі проти соціал-демократії

1828 р. –
Демократична партія (США)

1861 р. –
Ліберальне товариство реєстрації виборів (Англія)

1854 р. –
Республіканська партія (США)
1867 р. –
Консервативна партія (Англія)

1863 р. –
Всеагальна німецька робітнича спілка

1903 р. –
Російська соціал-демократична робітнича партія (більшовиків)

2

Структура політичної партії

Лідери

бюрократичний
апарат

активні члени

пасивні члени

соціальна база (прихильники)

ФУНКЦІЇ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ

Політична

- боротьба за оволодіння державною владою
- політичне представництво соціальних інтересів
- участь у розробці і здійсненні політичного курсу держави

Соціальна

- політична соціалізація
- соціальна інтеграція

Ідеологічна

- розробка ідеології, політичних доктрин і програм

Управлінська

- підготовка та висунення кадрів для апарату держави, партії, громадських організацій
- участь у формуванні й діяльності всіх ланок державного апарату

Електоральна

- формування громадської думки
- політичне рекрутування

3

ТИПОЛОГІЯ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ

За соціальною базою:

класові

буржуазні

дрібно-
буржуазні

селянські
(аграрні)

робітничі
(пролетарські)

**національні
(етнічні)**

регіональні

жіночі

конфесійні

гротескні

**Інтеркласові,
універсальні
(партії виборців)**

За типом організаційної структури:

КАДРОВІ ПАРТІЇ

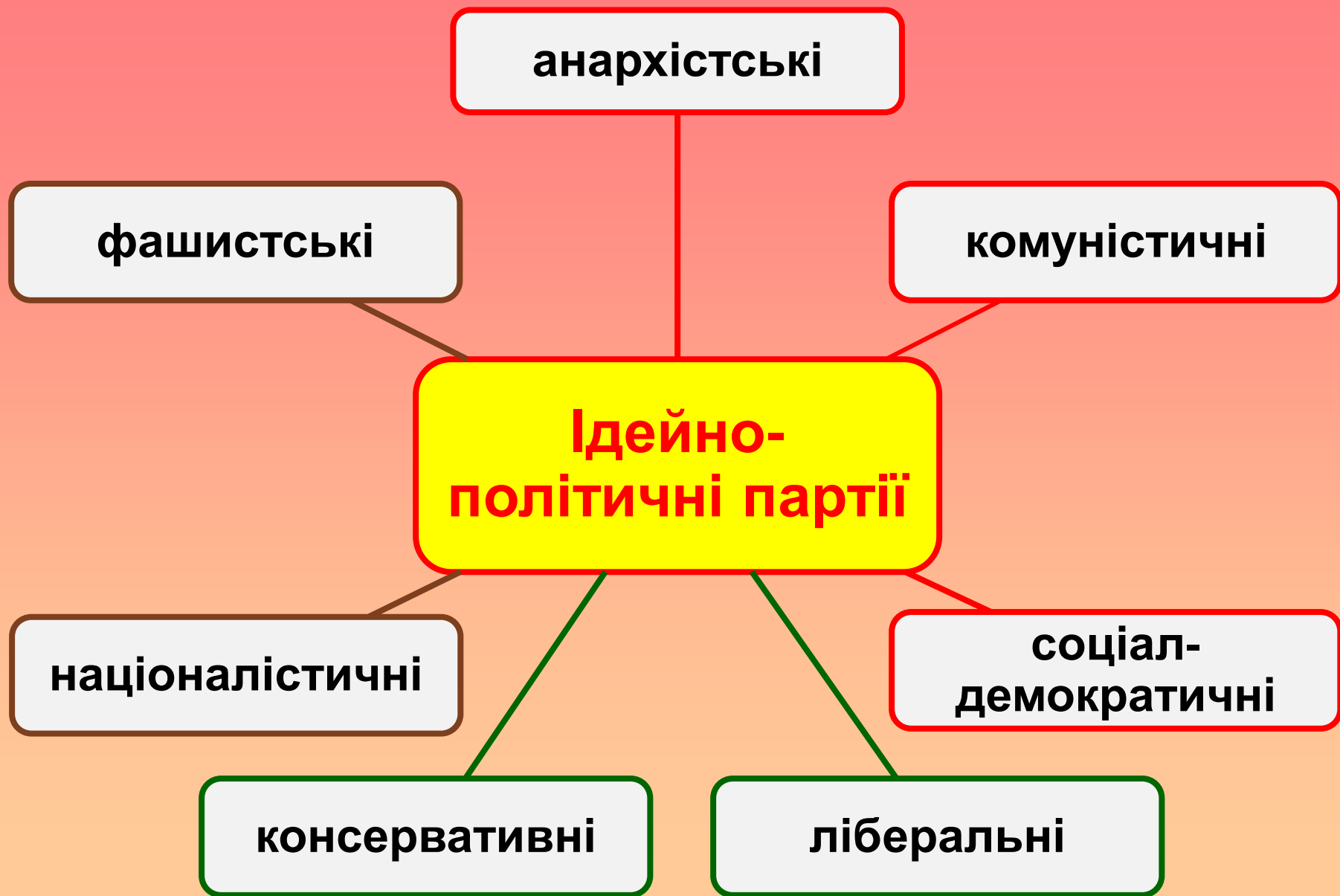
- малочисельні
- спираються на професійних політиків і фінансову еліту
- децентралізовані, слабкі зв'язки
- вільне членство
- існують за рахунок спонсорів
- інтеркласовий характер
- діють переважно під час виборів

МАСОВІ ПАРТІЇ

- багаточисельні
- спираються на професійних політиків і постійну професійну бюрократію
- розгалужена організаційна структура
- фіксоване членство
- існують за рахунок членських внесків
- чітка ідеологічна орієнтація
- активна участь у виборах

За ідеологією:

ІДЕЙНО-ПОЛІТИЧНІ
(мають чітко визначену ідеологічну
спрямованість)

За ідеологією:

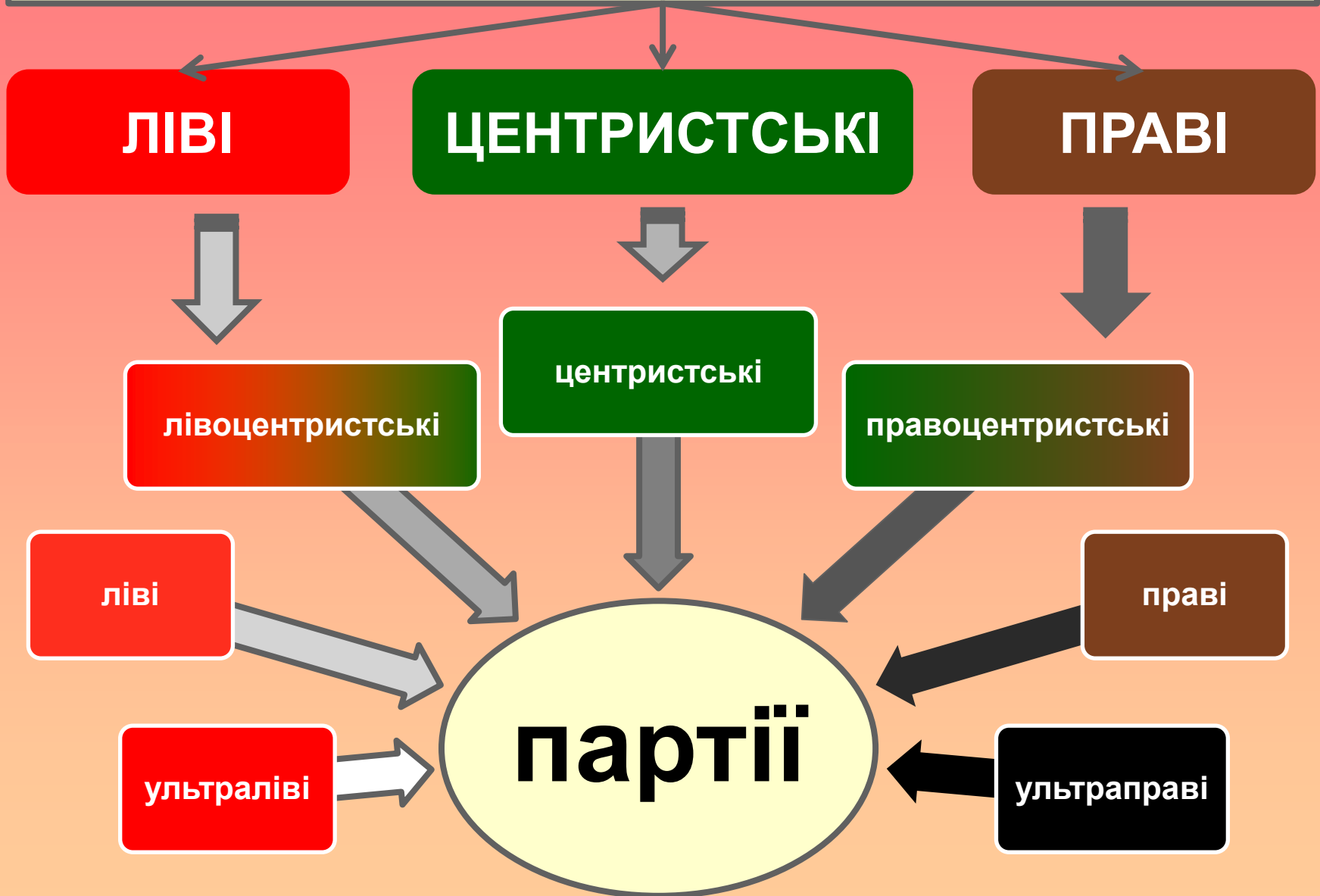
```
graph TD; A[За ідеологією:] --> B[ІДЕЙНО-ПОЛІТИЧНІ  
(мають чітко визначену ідеологічну спрямованість)]; A --> C[ПРАГМАТИЧНІ  
(не мають чіткої ідеології, орієнтуються на широкий спектр суспільних проблем)]; A --> D[ХАРИЗМАТИЧНО-ВОЖДИСТСЬКІ  
(підтримують конкретного політика, який і визначає ідеологічну спрямованість партії)];
```

ІДЕЙНО-ПОЛІТИЧНІ
(мають чітко визначену ідеологічну спрямованість)

ПРАГМАТИЧНІ
(не мають чіткої ідеології, орієнтуються на широкий спектр суспільних проблем)

ХАРИЗМАТИЧНО-ВОЖДИСТСЬКІ
(підтримують конкретного політика, який і визначає ідеологічну спрямованість партії)

За місцем в політичному спектрі:

ЛІВІ ПАРТІЇ

- ✓ **знищення приватної власності**
- ✓ **державна власність**
- ✓ **командна економіка**
- ✓ **соціальний захист трудящих**
- ✓ **радикально-революційні методи**

ПРАВІ ПАРТІЇ

- ✓ **охорона приватної власності**
- ✓ **сильна влада**
- ✓ **стабільність**
- ✓ **національні цінності**
- ✓ **негативне ставлення до революції**

Демократія

- Ринкова економіка
- Соціальна справедливість

- Приватна власність
- Індивідуальна свобода

центр

ліві

праві

крайні

Тоталітаризм

- Державна власність
- Командна економіка
- Колективізм

- Національні цінності
- «Порядок»
- Сильна влада

За місцем у системі влади

парламентські

непарламентські

За ставленням до влади

правлячі

нейтральні

опозиційні

За ступенем демократичності

демократичні

недемократичні

За цілями і характером діяльності:

революційні

консервативні

реформістські

реакційні

За правовим статусом

легальні

нелегальні

напівлегальні

4

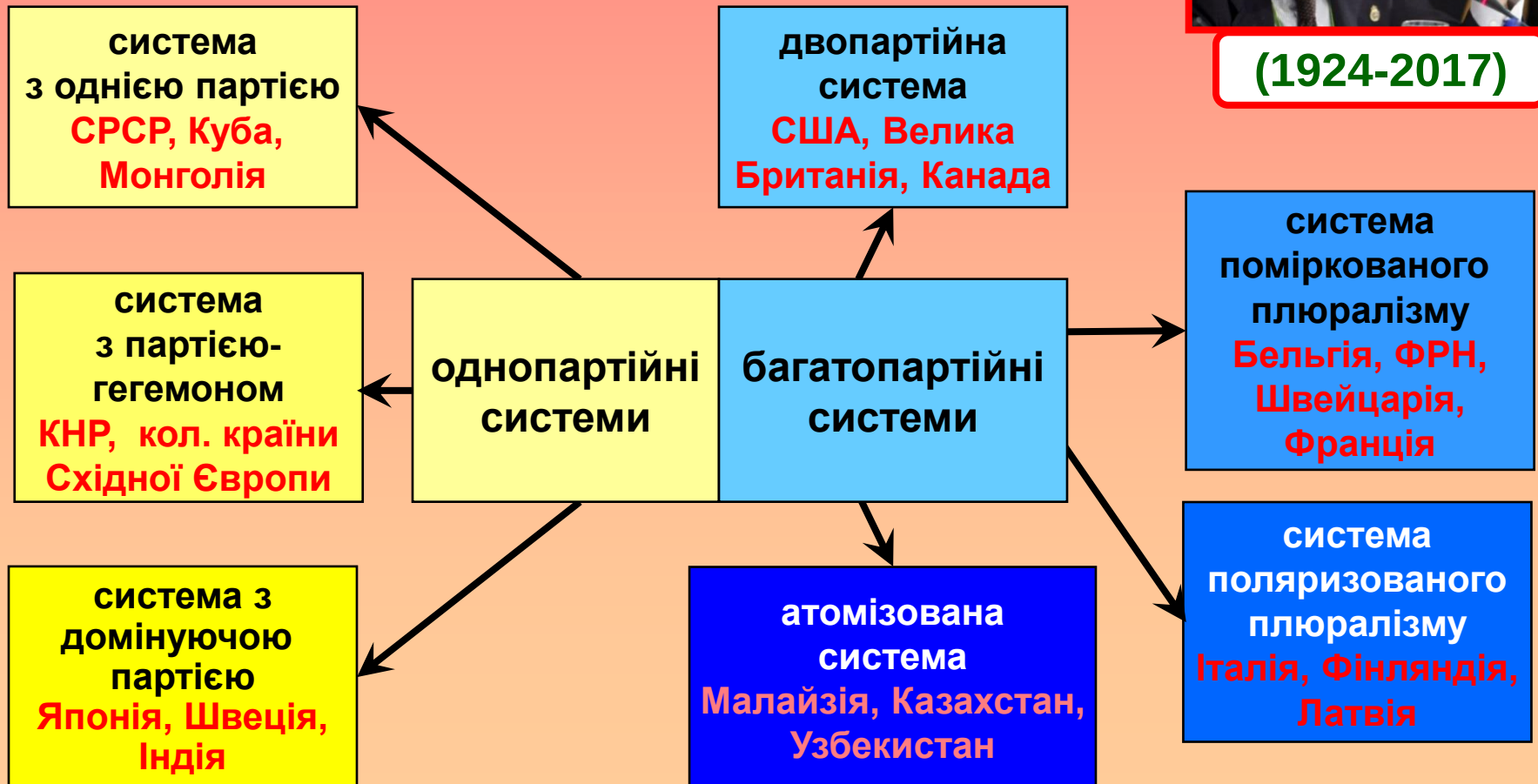

Партійна система - це сукупність діючих у країні політичних партій, відносини між ними, а також з державою

ТИПОЛОГІЯ ПАРТІЙНИХ СИСТЕМ (за Дж. Сарторі)

(1924-2017)

НЕФОРМАЛЬНІ ОБ'ЄДНАННЯ

1990, Українська
республіканська партія

1991

• 7 партій

1992

• 13 партій

1993

• 28 партій

1998

• 52 партії

2001

• 110 партій

2002

• 132 партії

На 01.01.2022 р. в Україні
zareestrovano **370** politychnykh partyy

Парламентські партії України

«Слуга народу» (О. Шуляк)

«Опозиційна платформа за життя» (Ю. Бойко)

ЗАБОРОНЕНА

«Батьківщина» (Ю. Тимошенко)

«Європейська солідарність» (П. Порошенко)

«Голос» (К. Рудик)

Трансформація партійної системи України

Дякую за увагу!

